

УДК [338.439:339.13](477)

Дзюбенко Н.О.

аспірант кафедри менеджменту
Львівського національного університету імені Івана Франка

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Стаття присвячена висвітленню основних проблем функціонування вітчизняного продовольчого ринку та окресленню конкретних шляхів удосконалення системи виробництва, реалізації та споживання продовольчої продукції в Україні. Зокрема, розглянуто такі проблеми, як занепад дрібних фермерських та одноосібних селянських господарств, брак вітчизняного насіннєвого матеріалу, енергозалежність країни, відсутність достатньої кількості органічної продукції на ринку, невідповідність вітчизняних норм якості та безпечності харчової продукції нормам міжнародних стандартів та інші.

Ключові слова: продовольчий ринок, сільськогосподарський обслуговуючий кооператив, органічна продукція, продовольчі банки, система холодних ланцюгів.

Дзюбенко Н.А. СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ОТЕЧЕСТВЕННОГО ПРОДОВОЛЬСТВЕННОГО РЫНКА И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

Статья посвящена освещению основных проблем функционирования отечественного продовольственного рынка и обрисовке конкретных путей совершенствования системы производства, реализации и потребления продовольственной продукции в Украине. В частности, рассмотрены такие проблемы, как упадок мелких фермерских и единоличных крестьянских хозяйств, недостаток отечественного семенного материала, энергозависимость страны, отсутствие достаточного количества органической продукции на рынке, несоответствие отечественных норм качества и безопасности пищевой продукции нормам международных стандартов и другие.

Ключевые слова: продовольственный рынок, сельскохозяйственный обслуживающий кооператив, органическая продукция, продовольственные банки, система холодных цепей.

Dzyubenko N.O. PROBLEMS OF DOMESTIC FOOD MARKET OPERATION AND SOLUTIONS

The article is devoted to the basic problems of the domestic food market and outlining specific ways to improve the system of production, distribution and consumption of food products in Ukraine. In particular, the problems such as the decline of small farms and individual peasant households, lack of domestic nasinevo material energy dependence of the country, the lack of a sufficient number of organic products on the market, the disparity of national standards of quality and food safety standards and other international standards.

Keywords: food markets, agricultural service cooperatives, organic products, food banks, cold chain system.

Постановка проблеми. Сучасний стан вітчизняного продовольчого ринку, на жаль, характеризується відсутністю важливих товарних сегментів, низьким рівнем розвитку інфраструктури, насиченістю ринку іноземною продукцією, існуванням неефективних зв'язків у ланцюжку «земля–людина–виробництво–зберігання–розподіл–збут» та наявністю інших негативних явищ, що гальмують його розвиток. З огляду на це, виникає гостра необхідність пошуку шляхів удосконалення системи функціонування продовольчого ринку, чим і пояснюється актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та прикладні аспекти формування і функціонування продовольчого ринку, дістали висвітлення в економічній літературі у роботах таких вітчизняних дослідників, як Баранчик І., Бойко В., Березін О., Воробйов Є., Гайдуцький П., Горькавий В., Губський Б., Дерев'яно Є., Заець Є., Задворний А., Імас І., Лазня В., Ревенко М. та інші. Проте, динаміка розвитку сучасного продовольчого ринку вимагає постійних наукових досліджень з метою пошуку шляхів його удосконалення.

Постановка завдання. Основним завданням дослідження є висвітлення важливих проблем функціонування продовольчого ринку та окреслення основних напрямків удосконалення його системи виробництва, розподілу та споживання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний продовольчий ринок потребує комплексного удосконалення усіх систем, що визначають його функціонування і розвиток. У широкому розумінні для досягнення бажаного стану продовольчого ринку необхідно удосконалити систему виробництва, реалізації та споживання продовольчої продукції.

Необхідність розвитку власного виробництва харчової продукції продиктована тим, що збільшення імпортозалежності країни за групами продовольчих товарів не лише призводить до економічних втрат, але й становить загрозу стабільності та безпеки продовольчого ринку країни. Тому, проаналізувавши систему вітчизняного виробництва сільськогосподарської та продовольчої продукції, виділено такі основні проблеми:

1. В сучасних умовах на аграрному ринку активно розвиваються великі агрохолдинги, а дрібні фермерські та одноосібні селянські господарства поступово занепадають, внаслідок чого українське село все частіше залишається осторонь від великомасштабного сільськогосподарського виробництва. Село занепадає, зростає рівень безробіття, падає купівельна спроможність населення, гальмується розвиток країни.

2. У системі вітчизняного сільськогосподарського виробництва практично повністю відсутній такий важливий товарний сегмент як органічна продукція. Органічне землеробство в Україні по цілому ряду причин й досі перебуває у зародковому стані, внаслідок чого активно зростаючий попит населення на дану продукцію мусить покриватися за рахунок дорогого імпортного товару.

3. Незважаючи на активну діяльність Національного банку генетичних ресурсів України, який входить до десятки найбільших генетичних банків світу, суб'єкти великого та середнього агробізнесу віддають перевагу закупівлі імпортного зерна. Так, за словами заступника голови правління одного з найбільших агропідприємств України «Сварог Вест Груп» Геннадія Груздя, близько половини соняш-

нику, кукурудзи на зерно, озимого рапсу, цукрових буряків вирощується на основі імпортного насіння. При цьому 80-90% імпортного насіння закупляється у США, Європі та Канаді [3, с. 59]. Таким чином, окреслюється важлива проблема – брак вітчизняного якісного і конкурентоспроможного насіння, що змушує аграріїв купувати дорогий імпортний насіннєвий матеріал та посилювати залежність аграрної галузі від економіки інших держав.

4. В Україні, незважаючи на наявність достатнього законодавчого і нормативно-правового забезпечення, державна підтримка сільськогосподарського виробництва є недостатньою. Якщо у США рівень державної підтримки аграріїв становить 40% від вартості виробленої сільськогосподарської продукції, у країнах ЄС – 35%, в Японії та Франції – 72%, то в Україні вона становить лише 8,3% і це при тому, що багато заходів на підтримку сільського господарства недофінансовується.

5. Більшість вітчизняної продукції виготовляється відповідно до державних стандартів, які суттєво відрізняються від європейських не лише своїм поблажливим ставленням до харчових добавок і ароматизаторів, але й вимогами до технології, упакування, маркування, внаслідок чого українським товаровиробникам складно збувати надлишки своєї продукції на зовнішньому ринку, а особливо, у країні Європи. Невідповідність вітчизняних норм якості та безпечності харчової продукції нормам міжнародних стандартів призводить до застосування нетарифних технічних бар'єрів торгівлі, що завдає значних економічних збитків вітчизняним товаровиробникам. Ситуацію ускладнює й те, що у національному законодавстві не врегульовано питання безпечності приправних речовин, внаслідок чого харчова продукція становить потенційну небезпеку для здоров'я людини. Все це посилює недовіру українського споживача до безпеки та якості вітчизняної продукції, стимулюючи його до задоволення своїх потреб за рахунок імпорту. Проте й імпортна продукція не завжди відповідає європейським стандартам якості.

6. Україна щороку споживає близько 200 млн. т умовного палива, з якого лише 53% – власного виробництва, і належить до енергодефіцитних країн. Її паливо-енергетичний комплекс базується на імпорті енергетичної сировини, ціна на яку постійно зростає. За прогнозами науковців негативна тенденція цінового зростання буде посилюватися з року в рік, оскільки видобуток викопних джерел енергії скорочується і у найближчій перспективі запаси енергоресурсів будуть вичерпані [7, с. 6]. При цьому зазначимо, що поряд з тенденцією зростання імпортозалежності України по енергоресурсам існує тенденція неефективного і неповного використання виробничих потужностей вже існуючих в Україні заводів, що здатні виробляти альтернативні види палива. Так, спиртова галузь в Україні працює на 37% своїх можливостей. Окрім цього, надлишок виробничих потужностей створює ряд проблем, які зумовлені природним бажанням споживачів спирту купувати його за найнижчою ціною, змушуючи спиртові заводи працювати практично з нульовою рентабельністю. Схожа ситуація із цукровими заводами, із 99-ти наявних в Україні заводів у 2012 р. працювало лише 63, залишаючи виробничі потужності 36-ти заводів нереалізованими [5]. Консервація заводів і неповне використання виробничих потужностей діючих заводів призводить до зменшення кількості робочих місць, збільшення відстаней перевезень цукросировини, зменшення посівних площ цукрових буряків,

порушення соціальної напруги в сільському господарстві та створення соціальної напруги в регіонах. З огляду на ці та ряд інших причин, доцільним стає розвиток в Україні виробництва альтернативних видів енергії із сільськогосподарської сировини і відходів, що дозволить вбити одразу двох вовків – знизити залежність країни від імпортних енергоресурсів та підтримати вітчизняне агровиробництво.

7. У зв'язку з глобалізацією торгівлі на внутрішній ринку країни потрапляє все більше іноземних товарів, які поступово за деякими групами харчової продукції витісняють вітчизняне виробництво. Тому в сучасних умовах економічного спаду вітчизняного виробництва продовольчих товарів та обмежених можливостей експорту важливого значення набуває протекціоністська політика держави, оскільки без державного захисту багато вітчизняних підприємств збанкрутують, не витримавши конкуренції із закордонними компаніями.

8. За роки незалежності України, на жаль, не відбулося поліпшення структури експорту вітчизняної аграрної продукції. Україна й досі переважно експортує сільськогосподарську сировину, а частка готової продукції у структурі експорту аграрної і продовольчої продукції не перевищує 30%. Окрім цього, протягом останніх років спостерігається тенденція зниження частки готової продовольчої продукції у структурі експорту. Так, якщо у 2005 р. частка готової продукції у структурі експорту продовольства, розрахована у вартісному вимірі, становила 30%, то у 2008 р. вона знизилася до 23%, а у 2012 р. її значення становило лише 20%. Дана тенденція зумовлена недостатнім рівнем розвитку переробної галузі і віддаленістю переробних заводів від сировинного виробництва. Тому з метою отримання більшого економічного ефекту від аграрного виробництва, необхідно стимулювати розгортання діяльності переробних підприємств поблизу місць виробництва сільськогосподарської сировини.

З огляду на вищесказане, з метою покращення системи функціонування вітчизняного виробництва продовольчої продукції доцільно здійснювати діяльність у восьми основних напрямках: перший – розвивати сільськогосподарське виробництво дрібними фермерами та одноосібними селянськими господарствами; другий – розвивати органічне землеробство; третій – активізувати селекційну діяльність та забезпечити виробництво вітчизняного конкурентоспроможного насіннєвого матеріалу; четвертий – активізувати державну підтримку сільськогосподарського виробництва; п'ятий – привести вітчизняну продовольчу продукцію у відповідність до міжнародних стандартів; шостий – розвивати виробництво альтернативних видів енергії із сільськогосподарської сировини; сьомий – посилювати захист вітчизняного товаровиробника на внутрішньому ринку країни; восьмий – розвивати систему переробки продукції безпосередньо у місцях виробництва сировини.

Важливим кроком на шляху до розвитку сільськогосподарського виробництва дрібними фермерськими та одноосібними селянськими господарствами є створення системи сільськогосподарської кооперації на селі, а саме системи сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (СОК), що об'єднують особисті селянські господарства та дрібних фермерів у єдину структуру з повним циклом виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції.

Як свідчить світовий досвід, система сільськогосподарської кооперації є дуже ефективною. За даними Б. В. Губського, у США кооперативи збувають

до 40% усієї фермерської продукції, в тому числі молока 85%, зерна – 43%, овочів і фруктів – 30%, бавовни – 35%, худоби і м'яса – 10%. В Японії через кооперативи реалізується щорічно 60% рису, 85% – інших зернових, 45% – молока, 90% – фруктів, 44% – овочів, 80% – яловичини, 38% – свинини. В Австралії та Новій Зеландії таким способом збувається 50% молока і до 20% вовни [1]. У Євросоюзі через кооперативи реалізується 60% товарної продукції аграрного сектору, у скандинавських країнах – 80%, у Китаї – 90%.

В Україні ж сільськогосподарський кооперативний рух розвивається надзвичайно повільно. Якщо до революції в Україні в кооперативи було об'єднано понад 60% сільського населення, то на даний момент до кооперації залучено не більше 0,3% сільського населення [1]. Так, у 2013 р. було офіційно зареєстровано лише 953 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативи, з яких, за оцінками фахівців, працювало лише 618 [8].

Звернемо увагу, що у сучасному устрої вітчизняного сільськогосподарського виробництва, де домінують великі латифундії, які монополізували ринок, дрібних виробників кинуту напризволяще. Це в той час, коли від їх діяльності фактично залежить продовольча безпека та стабільність нашої держави, адже саме селяни виробляють близько 60% валової сільськогосподарської продукції. Селяни змушені продавати свою продукцію прямо з поля і практично за безцінь. Згідно даних джерела [2], особисті селянські господарства реалізують переробникам молоко на 30% дешевше за сільгоспідприємства, овочі – дешевше на 20%, а м'ясо – на 15%.

З огляду на це, вважаю, що саме активізація кооперативного руху в Україні здатна вирішити проблеми бідності на селі, підвищити рівень вітчизняного виробництва продовольчої продукції та покращи-

ти функціонування сучасного продовольчого ринку. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи здатні забезпечити реалізацію сільськогосподарської продукції селян за вигідною ціною і у зручній для них спосіб, оскільки кооперативи, акумулюючи продукцію своїх членів, мають можливості створювати великі товарні партії, що можна реалізувати як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Окрім цього, кооперативи здатні налагодити первинну переробку продукції, створити належні умови її зберігання та надати дрібним товаровиробникам іншу необхідну допомогу у веденні бізнесу.

Варто зауважити, що без дієвих державних стимулів активний розвиток СОК по всіх куточках України неможливий. Тому пропонуємо:

1. Встановити для членів кооперативів нульову ставку податку з фізичних осіб на період в 5 років. Після завершення пільгового періоду проаналізувати стан розвитку СОК і у разі досягнення бажаного стану кооперативного руху прийняти рішення про поступове введення податку, чи, у разі недостатнього розвитку СОК, прийняти рішення про продовження пільгового періоду.

2. Зробити пільгові кредити та фінансовий лізинг доступним для усіх сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

3. Розробити державну програму розвитку СОК та забезпечити її фінансування у повному обсязі. Відмітимо, що у 2009 р. була прийнята державна цільова економічна програма підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 року на яку було виділено 6,5 млрд. грн. з державного бюджету, проте у 2011 р. чиновники припинили її функціонування. Таким чином, нині кооперативи фінансуються в основному з кишень своїх членів.

4. Розробити дієву систему співпраці СОК із вищими навчальними закладами, науково-дослідними установами, провідними агрофірмами, міжнародними організаціями та іншими підприємствами й установами, що володіють передовими досягненнями в галузі аграрної науки.

5. Удосконалити законодавчу базу сільськогосподарської обслуговуючої кооперації.

6. Проінформувати суспільство у простій і доступній формі про можливості, переваги та механізм створення й функціонування СОК за нових умов.

Реалізація даних положень сприятиме активізації кооперативного руху в Україні, який в свою чергу, призведе до збільшення обсягів сільськогосподарського виробництва, залучення дрібних фермерів і одноосібних селянських господарств до великомасштабного сільськогосподарського виробництва на основі сучасних технологій, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, зростання доходів сільського населення, зниження безробіття, покращення пропозиції вітчизняних товарів на продовольчому ринку.

Наступним напрямком покращення стану продовольчого ринку Укра-

Рис. 1. Схема удосконалення системи реалізації продовольчої продукції

Власна розробка автора

їни є удосконалення системи реалізації продовольчої продукції. Для реалізації даного завдання доцільно: активізувати діяльність зі створення та функціонування продовольчих банків; розгорнути великомасштабне будівництво високотехнологічних складів зберігання продовольчої продукції; запровадити дієвий державний контроль за тарифами та якістю продукції на оптових продовольчих ринках; посилити державний контроль за рівнем торгової націнки; розвивати систему фірмових магазинів сільськогосподарських кооперативів та великих аграрних підприємств; розвиток системи постачання продовольчої продукції на основі холодних ланцюгів; привести у відповідність номенклатуру й асортимент продовольчої продукції до сучасних смаків і вподобань споживачів; прийняти закон про обов'язкову наявність у торгових точках України продукції місцевого виробника. Схематичне зображення запропонованих заходів наведено на рис. 1.

Варто зазначити, що на даний момент в Україні гостро стоїть проблема збереження вирощених фруктів та овочів. За оцінками експертів, Україна щорічно втрачає до 27% зібраних овочів, що в цифровому вираженні становить близько 2-3 млн. т продукції, без урахування картоплі. Найважливіша причина втрати кожного четвертого кілограму вітчизняних овочів – відсутність належної кількості високотехнологічних сховищ. На даний момент потужності овочесховищ в Україні оцінюються в 1,3-1,5 млн. т і це при мінімально необхідній кількості 4 млн. т [6, с. 61]. Таким чином, неможливість зберегти власну продовольчу продукцію призводить до того, що виробники змушені в сезон практично за безцінь продавати свою продукцію, а в певні місяці року держава, щоб забезпечити необхідною продукцією населення, змушена імпортувати навіть ту продукцію, яку виробляє в більш ніж достатній кількості.

Отже, для оптимізації процесу реалізації продукції в Україні необхідно побудувати нові високотехнологічні сховища сумарною потужністю у 3 і більше млн. т, які б прийшли на заміну деяким зношеним радянським сховищам і забезпечили можливість якісного і довгострокового збереження усієї виробленої в Україні продовольчої продукції.

За оцінками фахівців, сховища дають змогу фермерам продовжити термін реалізації продукції приблизно на 30%. Відповідно, побудова овочевих і фруктосховищ дозволить українцям споживати українську продукцію, а товаровиробникам – збільшувати рівень свого прибутку, внаслідок реалізації своєї продукції протягом цілого року за вигідними цінами.

Зверну увагу, що для забезпечення вітчизняним продовольством населення України недостатньо лише зберегти дану продукцію у сховищах, необхідно її вміти транспортувати до споживача без пошкоджень. При цьому варто підкреслити, що на сьогодні більшість вітчизняної сільськогосподарської продукції у процесі транспортування внаслідок вільної тари (сітки чи мішки) та недотримання температурних режимів зазнає різного роду пошкоджень, що призводить до часткового псування продукції та втрати її товарного вигляду. Натомість європейські товаровиробники постачають на вітчизняний ринок продукцію у зручній для транспортування тарі, що захищає її від пошкоджень і забезпечує циркуляцію холодного повітря. Як наслідок, споживачі, незважаючи на вищу вартість, віддають перевагу імпортній, добре упакованій, на вигляд свіжій і непошкодженій харчовій продукції. Дану негативну тенденцію можна ліквідувати за допомогою холодного ланцюга, який являє

собою процес попереднього охолодження сільськогосподарської продукції та дотримання температурного режиму в процесі доставки продукції від виробника до кінцевого споживача [4, с. 127]. Холодні ланцюги широко застосовуються у сільському господарстві Індії, Китаю та європейських країн. Вони передбачають наступну схему обігу товару: сільськогосподарська продукція від фермерів надходить до оптовиків, які передають продукцію у центри охолодження, де відбувається охолодження, обробка та пакування продукції. Потім продукція в охоложеному стані за допомогою спеціально обладнаних транспортних засобів надходить в розподільчі центри роздрібної торгівлі, а з них – у конкретні роздрібні точки.

Холодні ланцюги дають можливість уповільнити процес старіння, підтримувати поживну цінність і смак продукту, уповільнити пожовтіння зелених тканин, усунути проблеми пов'язані з надмірною вологістю, скоротити зневоднення і втрату ваги продуктів [4, с. 128].

Також для покращення ситуації із забезпеченням населення продовольством, необхідно активізувати діяльність зі створення та функціонування продовольчих банків, які для України, на відміну від країн Європи, є достатньо новими організаційними структурами. Так, в Європі продовольчі банки функціонують з 1984 р. При цьому зауважимо, що у 1986 р. було створено Європейську Федерацію Продовольчих Банків (FEBA), яка на даний момент об'єднує 253 продовольчих банки у 21 країні Європи [9]. Метою FEBA є дати кожній людині в Європі доступ до достатнього і збалансованого харчування, через боротьбу з харчовими відходами та заклик до солідарності.

Зазначу, що продовольчі банки являють собою невідприємницькі, неприбуткові організації, які виступають сполучною ланкою між виробниками харчової продукції та малозабезпеченими верствами населення, які не здатні купувати дану продукцію при звичайних умовах. Дані організаційні структури виступають своєрідними складами, де збирають пожертвовані харчові продукти, а вже потім ці жертви скеровують безпосередньо до тих, хто їх потребує.

Загалом відмітимо, що діяльність даних організаційних структур на продовольчому ринку рік за роком набуває все більших масштабів. Так, у 2011 р. Європейська федерація продовольчих банків розподілила 400 тис. т харчів між 5 млн. європейців, які живуть у злиднях [9]. Збалансований розподіл харчів був можливий завдяки співпраці 30 тис. європейських асоціацій та злагодженої роботі 800 співробітників FEBA і 10 тис. волонтерів.

Вважаю, що в Україні необхідно активізувати діяльність зі створення та функціонування продовольчих банків, оскільки в нашій країні проблема бідності населення є дуже серйозною. За статистикою, майже кожний четвертий українець перебуває за межею бідності. Тому продовольчі банки повинні стати координаційними центрами, які співпрацюючи з виробниками та реалізаторами продовольчої продукції, повинні накопичувати продовольство у достатній кількості, з метою подальшого його постачання благодійним та/або громадським чи іншим невідприємницьким організаціям, закладам для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, установам соціального обслуговування, реабілітаційним установам для дітей-інвалідів та інвалідів, закладам охорони здоров'я, іншим відповідним закладам та установам для їх безкоштовного розподілу серед громадян, які потребують соціального захисту.

Останнім напрямком удосконалення продовольчого ринку є діяльність з підвищення як кількісних так і якісних характеристик рівня споживання продовольчої продукції населенням. Для цього вважаю за доцільне створити ефективну систему компенсації частини витрат на харчування для окремих категорій населення з низьким рівнем доходу; вживати дієві заходи зі зниження та стабілізації цін на продовольство; активно збільшувати поінформованість населення про стан продовольчого ринку та безпечність вітчизняних харчових продуктів; поширювати знання серед населення про здоровий спосіб життя та здорове харчування; сформувати настільки ефективну систему контролю якості і безпечності харчової продукції, щоб повернути довіру українців до вітчизняного продовольства.

Проте, відмічу, що найбільшим визначником кількості і якості споживання продовольчої продукції є рівень платоспроможності населення. Без стабільного платоспроможного попиту неможливого досягнути європейського рівня розвитку продовольчого ринку. Тому для того, щоб вітчизняний ринок розвивався, необхідно створити робочі місця у достатній для подолання безробіття кількості, підвищити рівень оплати праці та стабілізувати інфляційні процеси в країні. Без виконання даних положень решта способів удосконалення діяльності продовольчого ринку будуть малоєфективними. Хоча, з іншого боку, удосконалення процесу виробництва й реалізації продовольчої продукції напряму пов'язане із збільшенням зайнятості, зниженням собівартості виготовленої продукції і підвищенням платоспроможності. А отже, виробництво, реалізація і споживання тісно взаємопов'язані один з одним і збільшення ефективності одного з елементів, призведе до зростання ефективності всієї системи. Хоча для того, щоб вітчизняний продовольчий ринок перейшов на якісно новий еволюційний рівень, ми вважаємо, необхідне удосконалення усіх складових даної системи.

Висновки з проведеного дослідження. Підсумовуючи вищесказане, слід зауважити, що покращення ситуації на продовольчому ринку України можливе у випадку підвищення ефективності виробництва й переробки сільськогосподарської продукції, покращення системи її реалізації та забезпечення усіх необхідних умов для зростання рівня її споживання. Тому на основі аналізу сучасного стану продовольчого ринку запропоновано такі основні напрямки його

удосконалення: активізація діяльності із виробництва продовольчої продукції у кожному регіоні України із одночасним підвищенням продуктивності виробничого процесу на основі використання досягнень науково-технічного прогресу, досвіду зарубіжних країн, системи кооперації тощо; розвиток системи складування та зберігання виробленої продукції на європейському рівні; оптимізацію зв'язків у ланцюжку «виробництво–розподіл–споживання» з метою зниження собівартості реалізації продукції, покращення її якісних споживчих властивостей, тощо; приведення державних стандартів якості продукції у відповідність до європейського законодавства та розвиток мережі центрів сертифікації і лабораторій безпеки та якості харчової продукції на основі удосконалених стандартів; збільшення номенклатури та асортименту вітчизняної продовольчої продукції в торгових мережах та підвищення платоспроможності населення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вернигора М. Чому в Україні не розвиваються сільськогосподарські кооперативи / М. Вернигора // Національний прес-клуб Українська перспектива [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://galinfo.com.ua/news/108592.html>.
2. Вернигора М. Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація потребує сприятливого оподаткування / М. Вернигора // Національний прес-клуб з аграрних та земельних питань [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cure.org.ua/ua/novini/slsgospodarska-opodatk.html>.
3. Гузенко Н. Семеноводы / Н. Гузенко // Топ-100 Рейтинг лучших компаний Украины. – М. : Экономика. – 2012. – № 3. – С. 58-59.
4. Капінос С. С. Логістичні принципи постачання сільськогосподарської продукції на основі холодних ланцюгів / С. С. Капінос // Економіка та управління АПК. Зб. наук. праць. Білоцерк. нац. ун-т. – Біла Церква : 2012 – № 9(97) – С. 126-129.
5. Матеріали Міжнародної науково-технічної конференції цукровиків України «Бурякоцукрова галузь в умовах національного та світового ринків». – К. : «Цукор України», 2013. – 199 с.
6. Пирожок О. Борщ без навару / О. Пирожок // Топ-100 Рейтинг лучших компаний Украины. – М. : Экономика. – 2013. – № 3. – С. 60-61.
7. Роїк М. В. Роль і місце фітоенергетики в паливо-енергетичному комплексі України / М. В. Роїк, В. Л. Курило, М. Я. Гументик, О. М. Ганженко // «Цукрові буряки». – 2011. – № 1. – С. 6-7.
8. «Україна у цифрах» : статистичний збірник за 2012 рік / за ред. О. Г. Осауленка. – К. : Державна служба статистики України, 2013. – 248 с.
9. European Federation of Food Banks (FEBA) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eurofoodbank.eu/portail/index.php?lang=en>.